

Language Learning Strategies Employed by Students of Foreign Languages at Ferdowsi University of Mashhad

Maryam Ghorbani

Master student of linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Atiyeh Kamyabi Gol *

Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, and Department of Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Ali Alizadeh

Associate Professor, Department of Linguistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Abstract

The purpose of the present study was to examine the language learning strategies of undergraduate foreign language students at Ferdowsi University of Mashhad. Also, this study examines variables such as age, grade average, field of study and monolingual / familiar with two or more languages. Method: This study's participants included second-year undergraduate students of foreign languages. Group interview and a questionnaire (Oxford, 1990) were the research instruments of the study. Correlation and one-way ANOVA were used for statistical analysis. Results: The results revealed that most of the learners used metacognitive strategies. The results showed that there was a significant positive relationship between all learning strategies (except for compensatory strategies) and GPA. There was a significant difference among various fields of studies in usage of five strategies of cognitive, compensatory, metacognitive, emotional and social. There was no significant difference between monolingual / familiar with two or more languages students regarding memory, compensatory, meta-cognitive and emotional strategies, but in cognitive and social strategies, there was a significant difference among monolingual / familiar with two or more

* Corresponding Author: Kamyabigol@um.ac.ir

How to Cite: Ghorbani, M, Kamyabi Gol, A., Alizadeh, A. (2021). Language Learning Strategies Employed by Students of Foreign Languages at Ferdowsi University of Mashhad, *Journal of Educational Psychology*, 17(60), 195-224.

languages students. Conclusion: By examining learning strategies in different fields, this study emphasized on the impact of education and the application of strategies on language development of students. Learners' knowledge of learning strategies was very significant in using those learning strategies. Conducting such research studies on learning strategies can provide an opportunity for language learners and even teachers to become familiar with different learning strategies.

Keywords: Direct Strategies, Indirect Strategies, Foreign Language Students, Learning.

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد

دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد،
ایران.

مریم قربانی

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه زبان‌شناسی دانشگاه
فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

عطیه کامیابی گل *

دانشیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

علی علیزاده

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد. همچنین در این پژوهش به بررسی متغیرهایی چون سن، معدل، رشته و تک‌زبان/آشنا با دو یا چند زبان پرداخته شد. روش: شرکت‌کنندگان در این پژوهش شامل دانشجویان سال دوم کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی بودند. ابزارهای پژوهش شامل مصاحبه گروهی و پرسشنامه آکسفورد (۱۹۹۰) می‌باشد. برای تحلیل فرضیه‌ها و پاسخ به سؤالات پژوهش از آزمون‌های آماری همبستگی و آنالیز واریانس یک طرفه استفاده شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که دانشجویان از بین راهبردها، بیشتر از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند. همچنین نتایج نشان داد که بین تمام راهبردهای یادگیری (به‌غیر از راهبردهای جبرانی) و معدل ارتباط مثبت معنی‌داری وجود دارد. تفاوت معناداری بین رشته‌های مختلف تحصیلی در استفاده از پنج راهبرد شناختی، جبرانی، فراشناختی، عاطفی و اجتماعی وجود داشت. در راهبردهای حافظه‌ای، جبرانی، فراشناختی و عاطفی تفاوت معناداری بین دانشجویان تک‌زبان/آشنا با دو زبان/چند زبان وجود نداشت اما در راهبردهای شناختی و اجتماعی در این راهبردها تفاوت معناداری بین دانشجویان تک‌زبان/آشنا با دو زبان/چند زبان وجود داشت. نتیجه‌گیری: این پژوهش با بررسی راهبردهای یادگیری زبان در رشته‌های مختلف، تأثیر آموزش و به‌کارگیری راهبردها را در پیشرفت زبان‌آموزان مورد تأکید قرارداد. آگاهی زبان‌آموزان از راهبردهای یادگیری در استفاده از آن‌ها بسیار حائز

* نویسنده مسئول: Kamyabigol@um.ac.ir

۱۹۸ | فصلنامه روان‌شناسی تربیتی | سال هفدهم | شماره ۶۰ | تابستان ۱۴۰۰

اهمیت بود. انجام این قبیل پژوهش‌ها در زمینه راهبردهای یادگیری می‌تواند زمینه‌آشنایی زبان‌آموزان و حتی مدرسان را در رشته‌های مختلف با راهبردهای یادگیری فراهم سازد.

کلیدواژه‌ها: راهبردهای مستقیم، راهبردهای غیرمستقیم، دانشجویان زبان‌های خارجی، یادگیری.

مقدمه

زبان ویژه و خاص بشر است. زبان وسیله‌ای است که انسان‌ها از آن به‌طور غیرغریزی برای بیان عقاید، احساسات و خواسته‌هایشان استفاده می‌کنند (سایپر، ۱۹۲۱). خانلری (۱۳۶۵) معتقد است: «زبان مجموعه‌ای از نشانه‌ها یا دلالت‌های وضعی است که از روی قصد میان افراد بشر برای القاء اندیشه یا فرمان یا خبری، از ذهنی به ذهن دیگر، به‌کار برود» (خانلری، ۱۳۶۵: ۵).

آکسفورد^۱ (۱۹۹۰) معتقد است که «زبان یک شکلی از رفتار اجتماعی است و آن رفتار اجتماعی، ارتباط است که بین مردم اتفاق می‌افتد» (آکسفورد، ۱۹۹۰: ۱۴۴). برای برقراری ارتباط باید زبان مورد نظر را آموخت.

آموزش زبان‌های خارجی از دیرباز مورد توجه بوده و با توجه به نیازهای ارتباطی و دادوستدها و معاملات تجاری، اقتصادی، علمی و فرهنگی با سایر کشورها، به امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است. دلایل و انگیزه‌های مختلفی برای یادگیری زبان‌های دوم/ خارجی توسط افراد وجود دارد. هر ساله تعداد زیادی از دانشجویان در رشته‌های زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های ایران پذیرفته می‌شوند که به دلایل مختلفی چون علاقه و آشنایی قبلی با آن رشته، شهرت یک‌زبان، سفر و غیره تمایل به یادگیری یک‌زبان خارجی پیدا می‌کنند. هر فرد با پیشینه‌ای متفاوت وارد نظام آموزشی دانشگاه می‌شود. عوامل زیادی در یادگیری و آموزش یک‌زبان خارجی/ دوم اثرگذارند. یکی از این عوامل تأثیرگذار، تحت عنوان *راهبردهای یادگیری زبان* حائز اهمیت می‌باشند. راهبردهای یادگیری در واقع روش‌هایی هستند که زبان‌آموز با کمک آن‌ها زبان مقصد را می‌آموزد. آگاهی زبان‌آموزان و مدرسان از اهمیت استفاده از راهبردهای یادگیری زبان را باید جدی گرفت. مسئله میزان آگاهی زبان‌آموزان از راهبردهای یادگیری و همچنین میزان استفاده آن‌ها از راهبردها می‌تواند حائز اهمیت باشد. آشنایی اساتید و مدرسان یک‌زبان خارجی با این راهبردها نیز می‌تواند امر یادگیری را تسهیل بخشد. هماهنگی میان

راهبردهای تدریس و راهبردهای یادگیری می‌تواند باعث ارتقاء سطح آموزش و یادگیری یک زبان خارجی شود (پیشقدم، ۱۳۸۷). با توجه به تعداد اندک پژوهش‌های انجام شده در زمینه راهبردهای یادگیری بر روی زبان‌های خارجی به‌غیر از زبان انگلیسی، این پژوهش در نظر دارد که علاوه بر زبان انگلیسی، به مسئله میزان استفاده دانشجویان از راهبردهای یادگیری در میان زبان‌های فرانسه، روسی و عربی به‌عنوان زبان خارجی بپردازد. همچنین پژوهش به دنبال یافتن نقش متغیرهایی چون تک‌زبانگی و آشنایی با دو زبان یا چندزبان، سن، معدل کل و رشته تحصیلی زبان‌آموزان در میزان استفاده از راهبردهای یادگیری می‌باشد. دلیل انتخاب دانشجویانی که در سال دوم در حال تحصیل بودند را می‌توان آشنایی آن‌ها با مقدمات زبان‌های خارجی دانست. از اهداف مهم دیگر در این پژوهش، مقایسه دانشجویان رشته‌های مختلف براساس متغیرهای مذکور می‌باشد. براساس اهداف تحقیق، سؤالات زیر مطرح می‌گردد:

- ۱- دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد، از کدام راهبردهای یادگیری بیشتر استفاده می‌کنند؟
- ۲- آیا رابطه‌ای بین سن دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟
- ۳- آیا رابطه‌ای میان معدل کل دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟
- ۴- آیا تفاوت معنادار میان رشته تحصیلی دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟
- ۵- آیا تفاوت معنادار میان تک‌زبان/ آشنایی با دو زبان/ چندزبان بودن دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟

۲. مبانی نظری و مروری بر مطالعات گذشته

مبانی نظری

در بحث راهبردهای یادگیری که به دهه ۱۹۷۰ بازمی‌گردد، آکسفورد (۱۹۹۰؛ ۲۰۰۳) مدلی از راهبردها ارائه داده است. در این پژوهش از چارچوب نظری مدل آکسفورد (۱۹۹۰؛ ۲۰۰۳) استفاده شده است.

۱.۷. معرفی راهبردهای یادگیری زبان و طبقه‌بندی آنها

راهبردهای یادگیری به روش‌هایی اشاره دارد که زبان‌آموزان در یادگیری زبان از آنها کمک می‌گیرند. ساختار طبقه‌بندی راهبردهای یادگیری از تلاش روبین برای شناسایی ویژگی‌های زبان‌آموزان موفق شکل گرفت. روبین^۱ (۱۹۷۵) بر این باور بود که مدرسان با شناسایی راهبردهای مورد استفاده توسط زبان‌آموزان موفق و تدریس این راهبردها به زبان‌آموزان ضعیف‌تر، می‌توانند میزان موفقیت آنان را افزایش دهند. روبین (۱۹۷۵) راهبردهای یادگیری را این‌چنین تعریف می‌کند: «تکنیک‌ها یا ابزارهایی که زبان‌آموز برای کسب دانش از آن استفاده کند» (روبین، ۱۹۷۵: ۴۳).

پژوهش حاضر براساس چارچوب نظری مدل آکسفورد (۱۹۹۰؛ ۲۰۰۳) انجام شده است. آکسفورد (۱۹۹۰؛ ۲۰۰۳) معتقد است که راهبردهای یادگیری هم به صورت نظری و هم به صورت عملی از اهمیت بالایی برخوردار است. تعریف آکسفورد از راهبردهای یادگیری عبارت است از «اعمال خاصی که به وسیله زبان‌آموز به کار گرفته می‌شوند تا فرایند یادگیری را آسان‌تر، لذت‌بخش‌تر، مؤثرتر ساخته و انتقال یادگیری به موقعیت‌های جدید را امکان‌پذیر می‌سازند» (آکسفورد، ۱۹۹۰: ۸). آکسفورد (۱۹۹۰) مدلی دقیق‌تر، کامل‌تر و مفصل‌تر از راهبردهای یادگیری در مقایسه با سایر مدل‌های طبقه‌بندی ارائه داده است (جونز^۲، ۱۹۹۸). آکسفورد راهبردهای یادگیری را به دودسته کلی راهبردهای مستقیم و راهبردهای غیرمستقیم طبقه‌بندی می‌کند. این دودسته شامل شش زیرگروه می‌باشند (آکسفورد، ۲۰۰۳). راهبردهایی که به طور مستقیم در یادگیری زبان مقصد دخیل‌اند،

1. Rubin

2. Jones

راهبردهای مستقیم و راهبردهایی که به‌طور غیرمستقیم در یادگیری زبان مقصد مؤثرند، راهبردهای غیرمستقیم می‌نامند. راهبردهای غیرمستقیم در یادگیری همه زبان‌ها در موقعیت‌های واقعی مفیدند و برای هر ۴ مهارت زبانی شامل (خواندن، نوشتن، شنیدن و صحبت کردن) قابل اجرا می‌باشند. راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم با یکدیگر در ارتباط و در واقع تأییدکننده یکدیگرند. در جدول (۱) زیر مجموعه هر راهبرد ارائه شده است.

جدول ۱. تقسیم‌بندی راهبردهای یادگیری

ایجاد رابطه ذهنی استفاده از تصاویر و صداها مرور کردن استفاده از کلمات در محیط طبیعی	راهبردهای حافظه‌ای	راهبردهای مستقیم
تمرین دریافت و انتقال پیام تحلیل ایجاد ساختار برای درون‌داد و برون‌داد	راهبردهای شناختی	
حدس زدن غلبه بر محدودیت‌ها در گفتار و نوشتار	راهبردهای جبرانی	
تأکید کردن بر یادگیری برنامه‌ریزی کردن برای یادگیری ارزیابی کردن از یادگیری	راهبردهای فراشناختی	راهبردهای غیرمستقیم
کاهش استرس تشویق کردن خود آگاهی از میزان عواطف و احساسات خود	راهبردهای عاطفی	
سؤال کردن مشارکت کردن با دیگران همدردی کردن با دیگران	راهبردهای اجتماعی	

۱-۲. مطالعات پیشین

پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه راهبردهای یادگیری بسیار وسیع است و در زمینه یادگیری

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی ...؛ قربانی و همکاران | ۲۰۳

زبان انگلیسی به‌عنوان زبان دوم در کنار مهارت‌ها و عوامل روان‌شناسی بیشتر انجام شده است. در ایران پژوهش‌های انجام گرفته بیشتر در زمینه راهبردهای فراشناختی بوده است و کمتر بر روی زبان‌های دیگر به‌عنوان زبان خارجی به‌صورت خاص صورت گرفته است. با توجه به این که استفاده از راهبردهای یادگیری توسط زبان‌آموزان و آگاهی مدرسان از آن‌ها به تسهیل امر آموزش و یادگیری یک زبان خارجی / دوم بسیار کمک می‌کند، اهمیت موضوع آشکار می‌شود. در زمینه راهبردهای یادگیری زبان‌های خارجی در ایران و خارج از کشور پژوهش‌هایی انجام شده است.

صحرايي و خالقي زاده (۱۳۹۱) ابتدا به اعتبارسنجی پرسشنامه راهبردهای یادگیری آکسفورد (۱۹۹۰) پرداخته و سپس با مطالعه نتایج پرسشنامه ۱۵۶ فارسی‌آموز، به این نتیجه رسیدند که راهبردهای فراشناختی بیشترین کاربرد و راهبرد حافظه‌ای کمترین کاربرد را در بین این فارسی‌آموزان داشته است. نتایج مشابهی در مورد پرکاربرد بودن راهبرد فراشناختی در پژوهش و کیلی فرد و خالقی زاده (۱۳۹۳) بر روی ۱۵۶ فارسی‌آموز از ۱۳ ملیت متفاوت نیز دیده می‌شود و البته در این پژوهش نیز پرسشنامه آکسفورد (۱۹۹۰) مورد استفاده قرار گرفته بود. صدیقی فر و خالقی زاده (۱۳۹۶)، به بررسی تأثیر به‌کارگیری راهبردهای فراشناختی، اجتماعی و عاطفی بر میزان موفقیت فارسی‌آموزان غیر ایرانی در مهارت نوشتاری پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت معنی‌دار بین به‌کارگیری راهبردهای فراشناختی و موفقیت در مهارت نگارش و عدم وجود رابطه مثبت معنی‌دار بین به‌کارگیری راهبردهای اجتماعی و عاطفی و موفقیت در مهارت نگارش بود. دهقانی (۱۳۹۵)، تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر روی درک شنیداری زبان‌آموزان سطح متوسط ایرانی را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان داد که بیشتر دانشجویان به‌طور متوسط از راهبردهای فراشناختی در درک شنیداری استفاده می‌کنند. چن^۱ (۲۰۱۴)، به بررسی تأثیر سن در استفاده از راهبردهای یادگیری زبان پرداخته است. در این پژوهش در مجموع تعداد ۱۰۲۳ دانش‌آموز شرکت کردند. نتایج نشان‌دهنده وجود رابطه معنی‌دار

1. Chen

میان گروه‌های سنی مختلف در استفاده از راهبردهای حافظه‌ای، جبرانی، فراشناختی و عاطفی می‌باشد. آرفیکو آیه^۱ (۲۰۱۵)، با بررسی تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی، عاطفی و اجتماعی بر بهبود مهارت نوشتن، به این نتیجه دست یافت که با آموزش راهبردها، دانشجویان از آن‌ها برای بهبود مهارت نوشتار استفاده می‌کنند. غفران (۲۰۱۷) نیز در مطالعه موردی خود بر روی ۶ زبان‌آموز موفق در اندونزی به این نتیجه رسید که اغلب زبان‌آموزان از راهبرد شناختی استفاده می‌کنند. جینهانگ^۲ (۲۰۱۱)، با بررسی ارتباط میان استفاده از راهبردهای فراشناختی توسط دانشجویان و عملکرد آن‌ها در آزمون درک شنیداری^۳ به این نتیجه رسید که دانشجویان از راهبردهای فراشناختی در سطح متوسط استفاده کردند.

یافته‌های حاکی از پژوهش پارک^۴ (۱۹۹۷)، در زمینه رابطه بین راهبردهای یادگیری زبان و مهارت‌ها در زبان دوم نشان داد که یادگیرندگان زبان دوم برای تسهیل امر فراگیری زبان دوم به راهبردهای یادگیری به‌ویژه راهبردهای اجتماعی و شناختی در متون زبان کره-ای نیاز دارند. علوی و کیوان‌پناه (۱۳۸۴)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که دانشجویان ایرانی در فرایند یادگیری لغت بیشتر از راهبردهای شناختی و فراشناختی استفاده کردند. زاهدی و دری‌منش (۱۳۸۷)، با بررسی راهبردهای فراشناختی یادگیری بر موفقیت تحصیلی دانشجویان، به این نتیجه رسیدند که تفاوت معنی‌داری بین استفاده از راهبردهای فراشناختی یادگیری توسط شرکت‌کنندگان در دو درجه در سطح کارشناسی وجود داشت اما در کارشناسی ارشد این تفاوت بین دو گروه پیدا نشد. پیشقدم (۱۳۸۷)، ارتباط راهبردهای زبان انگلیسی با جنسیت و راهبردهای غالب یادگیری زبان انگلیسی در زبان‌آموزان ایرانی را مورد بررسی قرار داده است. وی به این نتیجه دست یافت که زبان‌آموزان ایرانی بیشتر از راهبردهای فراشناختی و جبرانی استفاده می‌کنند. نتایج آزمون تی هم از تفاوت معنادار میان راهبردهای حافظه‌ای و اجتماعی در متغیر جنسیت

1. Arficho Ayele
2. Jinhong
3. Tem-4
4. Park

حکایت داشت. محمدی (۱۳۸۸) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسید که همبستگی میان به کارگیری راهبردهای یادگیری و سطح مهارت دانشجویان وجود دارد.

هاردان^۱ (۲۰۱۳)، به بررسی راهبردهای یادگیری زبان در میان زبان‌آموزان زبان انگلیسی و نقش این راهبردها در ارتقاء فرایند یادگیری زبان پرداخته است. وی به این نتیجه دست یافت که استفاده زبان‌آموزان از راهبردها باعث افزایش یادگیری آن‌ها شده است. اختری (۱۳۸۵)، به بررسی راهبردهای یادگیری زبان دوم و فراگیری زبان عربی با در نظر گرفتن نقش جنسیت و رشته تحصیلی پرداخته است. نتایج نشان داد که بین راهبردهای یادگیری و توان بالقوه یادگیری زبان عربی همبستگی وجود دارد. آزمون تی^۲ برای مقایسه میانگین نمره راهبردهای دانشجویان دختر و پسر و نیز مقایسه میانگین نمره آن‌ها در دو رشته نشان داد که رابطه میان جنسیت و رشته تحصیلی نیز با راهبردهای یادگیری زبان، معنادار است. نتایج پژوهش و کیلی فرد و خالقی زاده (۱۳۹۱) بر روی ۱۵۶ فارسی آموز دختر و پسر نشان داد که تفاوت معناداری از نظر آماری بین جنسیت و نوع راهبرد یادگیری وجود ندارد.

نتایج حاصل از پژوهش خالقی زاده (۱۳۹۱) نیز نشان‌دهنده کاربرد متوسط راهبردهای یادگیری زبان فارسی توسط فارسی آموزان بود. همچنین نتایج نشان داد که فارسی آموزان برای یادگیری زبان فارسی بیشتر از راهبردهای فراشناختی و کمتر از راهبردهای حافظه‌ای استفاده می‌کنند. اکبری؛ حسینی و شکوهی فرد (۱۳۹۳) به این نتیجه در پژوهش خود دست یافتند که راهبردهای فراشناختی و عاطفی پیش‌بینی کننده نگرش به یادگیری زبان انگلیسی‌اند. نیکوپور؛ امینی فارسانی و کاشفی نیشابوری (۱۳۹۰)، به بررسی رابطه بین تفکر انتقادی و استفاده از راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم یادگیری زبان توسط فراگیران زبان انگلیسی در ایران پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان‌دهنده وجود رابطه معنادار میان راهبردهای استفاده از فرایند ذهنی، سازمان‌دهی و ارزیابی یادگیری و یادگیری به همراه دیگران و تفکر انتقادی بوده است. درحالی که رابطه معنادار بین راهبردهای به خاطر سپردن

1. Hardan

2. T-Test

مطالب، استفاده از روش‌های جبرانی و مهار احساسات با تفکر انتقادی مشاهده نشد.

۳. روش پژوهش

شرکت‌کنندگان

جامعه آماری حاضر در پژوهش، دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی در حال تحصیل در دانشگاه فردوسی مشهد بودند. جامعه نمونه شامل دانشجویان سال دوم (آشنا با مقدمات زبان‌های خارجی) مقطع کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی بود که در رشته‌های زبان انگلیسی، فرانسه، روسی و عربی مشغول تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده انجام شد و در این پژوهش به منظور تحلیل و مقایسه بهتر، تعداد مساوی شرکت‌کننده از هر رشته که معادل ۱۶۰ دانشجو بودند، به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

ابزارها

در این پژوهش ابتدا یک مصاحبه گروهی در مورد میزان آشنایی دانشجویان با راهبردهای یادگیری زبان و تأثیر آن انجام گرفت و سپس از پرسشنامه آکسفورد (۱۹۹۰) جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. پرسشنامه دارای ۵۰ سؤال و به صورت لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد (۱- هرگز ۲- به ندرت ۳- گاهی ۴- معمولاً ۵- همیشه). از دیگر ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش دستگاه ضبط صدا برای مصاحبه گروهی و نرم‌افزار اس پی اس اس نسخه ۲۳ که در تحلیل‌های کمی مورد استفاده قرار گرفت، بودند.

مصاحبه گروهی

مصاحبه گروهی ابزار بسیار خوبی در گردآوری داده‌ها به صورت کیفی است و دارای مزایای زیادی می‌باشد. یک مصاحبه گروهی از افراد با ویژگی‌های معین تشکیل می‌شود که پیرامون موضوع مشخص بحث می‌کنند (درنیه^۱، ۲۰۱۱). پژوهش‌گران قبل از ارائه پرسشنامه‌ها، ابتدا در هر کلاس در مورد میزان آشنایی دانشجویان با راهبردهای یادگیری و

تأثیر آن مصاحبه گروهی انجام دادند. سؤالات مصاحبه گروهی بدین شرح بود:

- ۱- آیا در مورد راهبردهای یادگیری زبان چیزی می‌دانید؟ مثال بزنید.
- ۲- آیا به نظر شما به کارگیری راهبردها در یادگیری زبان انگلیسی / فرانسه روسی / عربی مؤثر هستند؟ چقدر تأثیر گذار هستند؟

پرسشنامه راهبردهای یادگیری زبان آکسفورد (۱۹۹۰)

در این پژوهش از نسخه راهبردهای یادگیری آکسفورد که ۵۰ گوی‌های استفاده شده است. این پرسشنامه دارای ۶ بخش می‌باشد و شامل راهبردهای حافظه‌ای، شناختی، جبرانی، فراشناختی، عاطفی و اجتماعی است. سؤالات ۱ تا ۹ در بخش الف مربوط به راهبردهای حافظه‌ای، سؤالات ۱۰ تا ۲۳ در بخش ب مربوط به راهبردهای شناختی، سؤالات ۲۴ تا ۲۹ در بخش پ مربوط به راهبردهای جبرانی، سؤالات ۳۰ تا ۳۸ در بخش مربوط به راهبردهای فراشناختی، سؤالات ۳۹ تا ۴۴ در بخش ث مربوط به راهبردهای عاطفی و سؤالات ۴۵ تا ۵۰ در بخش ج مربوط به راهبردهای اجتماعی می‌باشد. این پرسشنامه به صورت لیکرت ۵ گزینه‌ای (۱- هرگز ۲- به ندرت ۳- گاهی ۴- معمولاً ۵- همیشه) می‌باشد. در پژوهش حاضر از نمونه پرسشنامه که توسط پیش‌قدم (۱۳۸۷) هنجاریابی شده بود، استفاده شد. جهت محاسبه پایایی پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شد. آلفای کرونباخ کل آزمون در این پژوهش ۰/۹۱۹ محاسبه گردید که نشان‌گر پایایی قابل قبول و مطلوب پرسشنامه می‌باشد.

روش اجرا

این پژوهش به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه انجام شد و با استفاده از روش‌های آماری استنباطی و نرم‌افزار اس پی اس اس (نسخه ۲۳) مورد واکاوی قرار گرفت. برای انجام این پژوهش، پژوهش‌گران پس از هماهنگی با تمام گروه‌های زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد (شامل گروه‌های انگلیسی، فرانسه، روسی و عربی) و سپس هماهنگی با اساتید آنان برای انجام مصاحبه گروهی و ارائه پرسشنامه، در کلاس‌های

درس حاضر شده و پس از اخذ رضایت شرکت در پژوهش، به ضبط مصاحبه‌های گروهی پرداختند و سپس جهت به‌کارگیری داده‌های مصاحبه جمعی، کل مصاحبه پیاده‌سازی شد. در هنگام پرسشنامه در مواردی که برای دانشجویان سؤالی پیش می‌آمد پژوهش‌گران برای آنان توضیح می‌دادند. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، پژوهش‌گران پرسشنامه‌ها را از شرکت‌کنندگان تحویل گرفته و بعد از کدگذاری، داده‌ها را وارد نرم‌افزار اس‌پی‌اس‌اس نسخه ۲۳ نمودند. مدت‌زمان لازم برای پاسخ به پرسشنامه‌ها ۳۰ دقیقه در نظر گرفته شد. مصاحبه‌های گروهی نیز بین ۱۰-۱۵ دقیقه به طول انجامید.

روش تحلیل داده‌ها

بعد از گردآوری داده‌ها و کدگذاری و ورود آن‌ها به نرم‌افزار اس‌پی‌اس‌اس نسخه ۲۳، سؤالات پژوهش با روش‌های آمار توصیفی و استنباطی و فنون آماری مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در آمار توصیفی، ابتدا به توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متغیرها و ارائه جداول فراوانی پرداخته شد و سپس برای واکاوی داده‌ها از آزمون‌های همبستگی و آنالیز واریانس یک طرفه استفاده شد.

اطلاعات توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش حاضر شامل سن، معدل، رشته تحصیلی و تک‌زبان/آشنایی با دو یا چندزبان می‌باشد.

نرمال بودن متغیرهای پژوهش

برای اجرای روش‌های آماری و محاسبه آماره آزمون مناسب، مهم‌ترین قدم قبل از هر اقدامی انتخاب روش آماری مناسب برای پژوهش است. برای این منظور آگاهی از توزیع داده‌ها از اولویت اساسی برخوردار است. در پژوهش حاضر برای بررسی فرض نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. با توجه به این که سطح معناداری آزمون مربوط به تمام متغیرها بالاتر از ۰/۰۵ بود، ادعای نرمال بودن

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی ...؛ قربانی و همکاران | ۲۰۹

متغیرهای پژوهش پذیرفته‌شده و از روش‌های پارامتری برای بررسی سؤال‌های پژوهش استفاده شد.

پاسخ به سؤالات پژوهش

در این بخش به نتایج حاصل از بررسی و تجزیه و واکاوی داده‌ها، جداول و پاسخ به سؤالات پژوهش پرداخته می‌شود.

پاسخ به سؤال اول پژوهش

اولین سؤال پژوهش به این صورت مطرح شده است:

«دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی از کدام راهبردهای یادگیری بیشتر استفاده می‌کنند؟»

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	راهبرد یادگیری
4.56	1.44	0.54	2.87	راهبردهای حافظه‌ای
4.71	1.57	0.57	3.27	راهبردهای شناختی
5.00	2.00	0.59	3.56	راهبردهای جبرانی
5.00	1.67	0.65	3.92	راهبردهای فراشناختی
5.00	1.00	0.68	3.08	راهبردهای عاطفی
5.00	1.00	0.76	3.33	راهبردهای اجتماعی

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، راهبردهای فراشناختی دارای میانگین بالاتری است و بنابراین می‌توان گفت دانشجویان از این راهبرد بیشتر استفاده می‌کنند. بعد از راهبردهای فراشناختی به ترتیب راهبردهای جبرانی، راهبردهای اجتماعی، راهبردهای شناختی، راهبردهای عاطفی و راهبردهای حافظه‌ای دارای میانگین بیشتری می‌باشند که این امر نشان‌دهنده میزان استفاده دانشجویان از انواع راهبردها می‌باشد. با توجه به این که راهبردهای فراشناختی به‌منظور هماهنگ کردن فرایند یادگیری به کار گرفته می‌شوند و

شامل تأکید بر یادگیری با مرور مطالب، برنامه‌ریزی برای یادگیری با تنظیم اهداف و یافتن فرصت برای تمرین کردن و ارزیابی از یادگیری با تحلیل خطاها و خودارزیابی می‌باشند، انتظار می‌رود که زبان‌آموزان بیشتر از دیگر راهبردها از آن استفاده کنند.

پاسخ به سؤال دوم پژوهش:

دومین سؤال پژوهش به این صورت مطرح شده است:

«آیا رابطه‌ای بین سن دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟»

برای بررسی این سؤال، از آنجا که مقیاس اندازه‌گیری متغیر سن، ترتیبی است و مقیاس اندازه‌گیری راهبردهای یادگیری، فاصله‌ای است، بنابراین از ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی ارتباط این دو متغیر استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) درج شده است.

جدول ۳. ارتباط میان سن و انواع راهبردها

Correlations					
			سن	راهبردهای حافظه‌ای	راهبردهای شناختی
Spearman's rho	سن	Correlation Coefficient	1.000	-.039	-.137
		Sig. (2-tailed)	.	.626	.084
		N	160	160	160

Correlations				
			راهبردهای جبرانی	راهبردهای فراشناختی
Spearman's rho	سن	Correlation Coefficient	-.267**	-.152
		Sig. (2-tailed)	.001	.056
		N	160	160

Correlations				
		راهبردهای عاطفی		راهبردهای اجتماعی
Spearman's rho	سن	Correlation Coefficient	-.114	-.197*
		Sig. (2-tailed)	.151	.012
		N	160	160

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

با توجه به نتایج جدول (۳)، مشاهده می‌شود که بین راهبردهای جبرانی و سن ارتباط منفی معنی‌داری با شدت ۰,۲۶۷ وجود دارد به این معنی که با افزایش سن، میزان به‌کارگیری راهبردهای جبرانی کاهش می‌یابد، همچنین رابطه منفی معنی‌داری بین راهبردهای اجتماعی و سن با شدت ۰,۱۹۷ وجود دارد، به این معنی که با افزایش سن، میزان استفاده از راهبردهای اجتماعی کاهش می‌یابد. جدول (۳) نشان‌دهنده همبستگی میان سن و نوع راهبرد یادگیری است.

پاسخ به سؤال سوم پژوهش:

سومین سؤال پژوهش به این صورت مطرح شده است:

«آیا رابطه‌ای بین معدل کل دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی و نوع

راهبرد یادگیری وجود دارد؟»

برای بررسی این سؤال، از آنجا که مقیاس اندازه‌گیری متغیر معدل کل، ترتیبی است و

مقیاس اندازه‌گیری راهبردهای یادگیری، فاصله‌ای است، بنابراین از ضریب همبستگی

اسپیرمن برای بررسی ارتباط این دو متغیر استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴) درج شده

است.

جدول ۴. ارتباط میان معدل و انواع راهبردها

		CGPA	
Spearman's rho	CGPA	Correlation Coefficient	1.000
		Sig. (2-tailed)	.
		N	160
	راهبردهای حافظه‌ای	Correlation Coefficient	.236**
		Sig. (2-tailed)	.003
		N	160
	راهبردهای شناختی	Correlation Coefficient	.357**
		Sig. (2-tailed)	.000
		N	160
	راهبردهای جبرانی	Correlation Coefficient	.101
		Sig. (2-tailed)	.205
		N	160
	راهبردهای فراشناختی	Correlation Coefficient	.264**
		Sig. (2-tailed)	.001
		N	160
	راهبردهای عاطفی	Correlation Coefficient	.175*
		Sig. (2-tailed)	.027
		N	160
	راهبردهای اجتماعی	Correlation Coefficient	.234**
		Sig. (2-tailed)	.003
		N	160

با توجه به نتایج جدول فوق، مشاهده می‌شود که بین تمام راهبردهای یادگیری (به‌غیر از راهبردهای جبرانی) و معدل ارتباط مثبت معنی‌داری وجود دارد، به این معنی که با افزایش معدل، میزان به‌کارگیری راهبردهای یادگیری نیز افزایش می‌یابد. جدول (۴) نشان‌دهنده همبستگی میان معدل کل و نوع راهبرد یادگیری می‌باشد. دلیل عدم وجود همبستگی میان معدل و راهبردهای جبرانی را می‌توان به عدم استفاده دانشجویان از راهبرد حدس زدن با سرخ‌های زبانی و غیرزبانی و عدم استفاده از راهبرد غلبه بر محدودیت‌ها در گفتار و نوشتار مربوط دانست.

پاسخ به سؤال چهارم پژوهش:

چهارمین سؤال پژوهش به این صورت مطرح شده است:

«آیا تفاوت معناداری میان رشته تحصیلی دانشجویان کارشناسی سال دوم زبان‌های

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی ...؛ قربانی و همکاران | ۲۱۳

خارجی و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟»

جهت بررسی این سؤال پژوهش از آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده می‌شود که نتایج آن در جدول (۵) آمده است.

جدول ۵. نتایج آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه مربوط به تفاوت معنادار میان رشته تحصیلی و نوع

راهبرد

متغیرها	رشته تحصیلی	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون لون		F آماره	سطح معنی‌داری
				برای بررسی برابری واریانس‌ها	سطح معنی‌داری		
راهبرد حافظه‌ای	انگلیسی	2/967	0/571	0/097	0/961	2/560	0/057
	فرانسه	2/853	0/526				
	روسی	2/958	0/476				
	عربی	2/681	0/529				
راهبرد شناختی	انگلیسی	3/630	0/459	1/658	0/178	13/152	0/000
	فرانسه	3/257	0/530				
	روسی	3/241	0/541				
	عربی	2/891	0/571				
راهبرد جبرانی	انگلیسی	3/808	0/510	0/845	0/471	4/380	0/005
	فرانسه	3/563	0/648				
	روسی	3/367	0/542				
	عربی	3/454	0/602				
راهبرد فراشناختی	انگلیسی	4/144	0/569	2/046	0/110	3/776	0/012
	فرانسه	3/883	0/753				
	روسی	3/989	0/506				
	عربی	3/681	0/678				
راهبرد عاطفی	انگلیسی	3/258	0/669	0/493	0/687	2/675	0/049
	فرانسه	3/088	0/668				
	روسی	3/121	0/603				

متغیرها	رشته تحصیلی	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون لون		F آماره	سطح معنی‌داری
				برای بررسی برابری واریانس‌ها	سطح معنی‌داری		
	عربی	2/838	0/764				
راهبرد اجتماعی	انگلیسی	3/554	0/577	2/545	0/100	6/733	۰/۰۰۰
	فرانسه	3/371	0/667				
	روسی	3/475	0/617				
	عربی	2/892	0/969				

یکی از پیش‌فرض‌های اساسی در آزمون آماری آنالیز واریانس بررسی برابری واریانس‌ها می‌باشد که بدین منظور از آزمون لون استفاده شده است. در آزمون لون در تمام راهبردها سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته می‌شود.

بر اساس نتایج آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه در راهبرد حافظه‌ای آماره آزمون برابر با ۲/۵۶ و سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در این راهبرد تفاوت معناداری بین رشته‌های مختلف تحصیلی وجود ندارد؛ اما در پنج راهبرد شناختی، جبرانی، فراشناختی، عاطفی و اجتماعی سطح معناداری آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت در این راهبردها تفاوت معناداری بین رشته‌های مختلف تحصیلی وجود دارد.

بر اساس نتایج به‌دست آمده از آزمون آنالیز واریانس در دانشجویان رشته انگلیسی میانگین راهبرد حافظه‌ای ۲/۹۶۷، راهبرد شناختی ۳/۶۳۰، راهبرد جبرانی ۳/۸۰۸، راهبرد فراشناختی ۴/۱۴۴، راهبرد عاطفی ۳/۲۵۸ و میانگین راهبرد اجتماعی ۳/۵۵۴ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در دانشجویان رشته انگلیسی بیشترین نمره مربوط به راهبرد فراشناختی و کمترین نمره مربوط به راهبرد حافظه‌ای می‌باشد.

در دانشجویان رشته فرانسه میانگین راهبرد حافظه‌ای ۲/۸۵۳، راهبرد شناختی ۳/۲۵۷، راهبرد جبرانی ۳/۵۶۳، راهبرد فراشناختی ۳/۸۸۳، راهبرد عاطفی ۳/۰۸۸ و میانگین راهبرد

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی ...؛ قربانی و همکاران | ۲۱۵

اجتماعی ۳/۳۷۱ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در دانشجویان رشته فرانسه بیشترین نمره مربوط به راهبرد فراشناختی و کمترین نمره مربوط به راهبرد حافظه‌ای می‌باشد.

در دانشجویان رشته روسی میانگین راهبرد حافظه‌ای ۲/۹۵۸، راهبرد شناختی ۳/۲۴۱، راهبرد جبرانی ۳/۳۶۷، راهبرد فراشناختی ۳/۹۸۹، راهبرد عاطفی ۳/۱۲۱ و میانگین راهبرد اجتماعی ۳/۴۷۵ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در دانشجویان رشته روسی بیشترین نمره مربوط به راهبرد فراشناختی و کمترین نمره مربوط به راهبرد حافظه‌ای می‌باشد.

در دانشجویان رشته عربی میانگین راهبرد حافظه‌ای ۲/۶۸۱، راهبرد شناختی ۲/۸۹۱، راهبرد جبرانی ۳/۴۵۴، راهبرد فراشناختی ۳/۶۸۱، راهبرد عاطفی ۲/۸۳۸ و میانگین راهبرد اجتماعی ۲/۸۹۲ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در دانشجویان رشته عربی بیشترین نمره مربوط به راهبرد فراشناختی و کمترین نمره مربوط به راهبرد حافظه‌ای می‌باشد.

در نتیجه در تمام رشته‌ها بیشترین نمره مربوط به راهبرد فراشناختی و کمترین نمره مربوط به راهبرد حافظه‌ای می‌باشد.

پاسخ به سؤال پنجم پژوهش:

پنجمین سؤال پژوهش به این صورت مطرح شده است:

«آیا تفاوت معناداری میان تک‌زبان/آشنایی با دوزبان/چندزبان بودن دانشجویان

کارشناسی سال دوم زبان‌های خارجی و نوع راهبرد یادگیری وجود دارد؟»

جهت بررسی این سؤال پژوهش از آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده می‌شود

که نتایج آن در جدول (۶) آمده است.

جدول ۶. نتایج آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه مربوط به تفاوت معنادار میان تک‌زبان/دو-

زبان/چندزبان و نوع راهبرد

متغیرها	تعداد زبان	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون لون		F آماره	سطح معنی‌داری
				برای بررسی برابری واریانس‌ها	سطح معنی‌داری		
راهبرد حافظه‌ای	تک‌زبان	2/808	0/530	3/203	0/053	1/477	0/231
	آشنا با دو زبان	2/986	0/626				
	آشنا با چند زبان	2/851	0/436				
راهبرد شناختی	تک‌زبان	3/116	0/602	1/025	0/361	4/687	0/011
	آشنا با دو زبان	3/438	0/575				
	آشنا با چند زبان	3/330	0/508				
راهبرد جبرانی	تک‌زبان	3/487	0/607	0/165	0/848	0/955	0/387
	آشنا با دو زبان	3/646	0/561				
	آشنا با چند زبان	3/564	0/608				
راهبرد فراشناختی	تک‌زبان	3/849	0/633	0/163	0/849	1/186	0/308
	آشنا با دو زبان	4/042	0/625				
	آشنا با چند زبان	3/947	0/697				
راهبرد عاطفی	تک‌زبان	2/987	0/679	0/657	0/520	2/072	0/129
	آشنا با دو زبان	3/258	0/746				
	آشنا با چند زبان	3/064	0/632				
راهبرد اجتماعی	تک‌زبان	3/182	0/862	3/307	0/052	3/109	0/047
	آشنا با دو زبان	3/358	0/608				
	آشنا با چند زبان	3/534	0/660				

براساس نتایج به‌دست آمده، در آزمون لون در تمام راهبردها سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته می‌شود.

بر اساس نتایج آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه در راهبردهای حافظه‌ای، جبرانی، فراشناختی و عاطفی سطح معنی‌داری آزمون بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین می‌توان گفت در این راهبردها تفاوت معناداری بین دانشجویان تک‌زبانه/آشنا با دو زبان/چند زبان وجود ندارد؛ اما در راهبردهای شناختی و اجتماعی سطح معناداری آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت در این راهبردها تفاوت معناداری بین دانشجویان تک‌زبانه/آشنا با دو زبان/چندزبان وجود دارد. برای بررسی این که بین کدام دانشجویان در این راهبردها تفاوت وجود دارد از آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول (۷) آمده است.

جدول ۷. نتایج آزمون توکی

راهبرد اجتماعی		راهبرد شناختی		گروه ۲	گروه ۱
سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین‌ها	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین‌ها		
0/455	-0/176	0/012	-0/322	آشنا با دو زبان	تک‌زبانه
0/039	-0/352	0/121	-0/214	آشنا با چند زبان	تک‌زبانه
0/535	-0/176	0/663	0/108	آشنا با چند زبان	آشنا با دو زبان

براساس نتایج آزمون توکی در راهبرد شناختی، بین دانشجویان تک‌زبانه و آشنا با دو زبان سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین این دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد به‌طوری که بیشترین نمره راهبرد شناختی مربوط به دانشجویان آشنا با دو زبان و کمترین نمره مربوط به دانشجویان تک‌زبانه می‌باشد.

در راهبرد اجتماعی، بین دانشجویان تک‌زبانه و آشنا با چندزبان سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین این دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد به‌طوری که بیشترین نمره راهبرد اجتماعی مربوط به دانشجویان آشنا با چندزبان و کمترین نمره مربوط به دانشجویان تک‌زبانه می‌باشد.

نتیجه‌گیری

نخستین سؤال پژوهش مربوط به میزان استفاده از راهبردهای یادگیری بود و پس از بررسی نرمال بودن متغیرها و با توجه به کیفی بودن آن، میانگین‌ها نشان‌دهنده میزان بالاتر استفاده از راهبردهای فراشناختی بود. با توجه به اینکه به نظر می‌رسید دانشجویان با راهبردهای شناختی بیشتر از سایر راهبردها آشنایی داشتند و در مصاحبه گروهی نیز به آن اشاره کردند، اما راهبردهای فراشناختی را بیشتر از سایر راهبردها بکار بردند. به کارگیری راهبردهای فراشناختی به نظر می‌رسد بیشتر به شکل ناخودآگاه انجام شده باشد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشقدم (۱۳۸۷)، علوی و کیوان‌پناه (۱۳۸۴)، و کیلی‌فرد و خالقی‌زاده (۱۳۹۲)، لاجینی (۱۹۹۷) در زمینه استفاده بیشتر دانشجویان از راهبردهای فراشناختی همسو است؛ بنابراین با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و پژوهش‌های دیگر، شرکت‌کنندگان از بین راهبردهای مختلف از راهبردهای فراشناختی که مربوط به تأکید کردن بر یادگیری، برنامه‌ریزی کردن برای یادگیری و ارزیابی از یادگیری می‌باشد، بیشتر از سایر راهبردها بهره می‌برند و این نشان‌دهنده اهمیت تأکید بر تمرین‌های یادگیری، برنامه‌ریزی کردن و تنظیم هدف و درنهایت خود ارزیابی دانشجویان در میزان موفقیت در یادگیری زبان می‌باشد. در زمینه استفاده اندک شرکت‌کنندگان از راهبردهای حافظه‌ای نیز می‌توان به عدم آگاهی شرکت‌کنندگان در مورد راهبردهای حافظه‌ای و عدم پرداختن به آن در سرفصل‌های درسی مختلف دوره‌های کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی اشاره کرد.

با توجه به کمی بودن فرضیه نخست پیرامون ارتباط بین متغیر سن و نوع راهبرد یادگیری نتایج نشان داد که بین راهبردهای جبرانی و سن ارتباط منفی معنی‌داری وجود دارد، به این معنا که با افزایش سن، میزان به کارگیری راهبردهای جبرانی کاهش می‌یابد، همچنین رابطه منفی معنی‌داری بین راهبردهای اجتماعی و سن وجود داشت، به این معنی که با افزایش سن، میزان استفاده از راهبردهای اجتماعی کاهش می‌یابد، بین سایر راهبردها و سن رابطه معنی‌داری وجود نداشت. نتیجه حاصل از رابطه میان سن و راهبردها به‌طور

کل با نتایج حاصل از پژوهش چن (۲۰۱۴) در زمینه بررسی رابطه سن در استفاده از راهبردها همسو نمی‌باشد. چن به این نتیجه دست‌یافت که با افزایش سن، زبان‌آموزان بیشتر به استفاده از راهبردهای یادگیری (به‌ویژه راهبردهای اجتماعی و عملکردی) تشویق می‌شوند. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش خضرلو و خمیجانی فراهانی (۱۳۸۹) در زمینه عدم وجود ارتباط میان سن و استفاده دانشجویان از راهبردهای یادگیری همسو نمی‌باشد چرا که آن‌ها به این نتیجه دست‌یافتند که هیچ تفاوتی میان سن و استفاده از راهبردهای فراگیری زبان وجود ندارد. در تبیین نتایج حاصل از این فرضیه می‌توان دلیل وجود رابطه منفی معنی‌دار میان سن و راهبردهای اجتماعی و راهبردهای جبرانی را به عدم آگاهی کافی شرکت‌کنندگان در زمینه این راهبردها مربوط دانست که در مصاحبه گروهی به آن رسیدیم. البته با توجه به این که بیشتر شرکت‌کنندگان در بازه سنی ۱۸-۲۰ سال نیز قرار داشتند، می‌توان به این نتیجه رسید که احتمالاً عملکرد این گروه سنی بیشتر بر نتایج حاصل تأثیرگذار بوده است.

جهت بررسی فرضیه دوم پیرامون ارتباط میان معدل به‌عنوان یک متغیر ترتیبی و نوع راهبرد یادگیری به‌عنوان یک متغیر فاصله‌ای، از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی ارتباط این دو متغیر استفاده شد. نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش مکمل نرنی^۱ و همکاران (۲۰۱۲)، عطار خامنه و سیف (۱۳۸۸)، سودمند و موسق (۲۰۱۷)، اکبری و همکاران (۱۳۹۳) که در زمینه وجود ارتباط مثبت میان راهبردهای یادگیری به‌ویژه راهبردهای فراشناختی در موفقیت تحصیلی دانشجویان است، همسو می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش زاهدی و دری‌منش (۱۳۸۷) که در زمینه وجود تفاوت معنادار میان راهبردهای فراشناختی و موفقیت تحصیلی دانشجویان است، همسو می‌باشد؛ بنابراین با توجه به نتایج این پژوهش و پژوهش‌های مشابه، به کارگیری راهبردها در موفقیت و پیشرفت تحصیلی شرکت‌کنندگان (معدل بالا) بسیار مؤثر بوده است. بر اساس نتایج مصاحبه گروهی، به نظر می‌رسد برخی شرکت‌کنندگان با اینکه با عنوان یا

عملکرد راهبردهای یادگیری آشنا نبودند، ولی به شکل ناخودآگاه و شاید با عنوانی متفاوت از این راهبردها استفاده می‌کردند و این عمل موجب پیشرفت تحصیلی آن‌ها گشته است.

جهت بررسی فرضیه سوم پیرامون تفاوت معنادار میان متغیر رشته تحصیلی و نوع راهبرد یادگیری، از آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده شد نتایج پژوهش حاضر در زمینه تفاوت معنادار میان رشته تحصیلی و راهبردها با پژوهش اختری (۱۳۹۱) در زمینه وجود رابطه معنادار میان رشته تحصیلی با راهبردهای یادگیری در فراگیری زبان عربی، علوی و کیوان‌پناه (۱۳۸۴) در زمینه تأثیر رشته تحصیلی در استفاده از راهبردها همسو می‌باشد و با پژوهش صادقی و خضری (۱۳۹۱) در زمینه مقایسه دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی در استفاده از راهبردهای فراشناختی همسو نمی‌باشد. آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که فراگیران در رشته‌های مختلف به نحو یکسانی از راهبردها استفاده کرده‌اند؛ بنابراین در تبیین نتایج حاصل از این فرضیه می‌توان به این نکته اشاره کرد که آگاهی و عدم آگاهی شرکت‌کنندگان در زمینه راهبردهای یادگیری، در میزان استفاده رشته‌های مختلف از راهبردها مؤثر بوده است. در میان رشته‌های مختلف مورد مطالعه، بیشترین بازخورد در مورد راهبردهای یادگیری از شرکت‌کنندگان رشته زبان انگلیسی بود که اذعان می‌کردند در مورد این عنوان در یکی از واحدهای درسی مطلب کوتاهی مطالعه کرده‌اند. این نتیجه به اهمیت پرداختن به بحث راهبردهای یادگیری در تمامی رشته‌های تحصیلی اشاره دارد.

در بررسی فرضیه چهارم پیرامون تفاوت معنادار میان متغیر تک‌زبانه/ آشنا با دو زبان یا چند زبان و نوع راهبرد یادگیری از آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده شد. در تبیین نتایج حاصل از این فرضیه می‌توان به این نتیجه دست یافت که دانشجویان آشنا با دو زبان و چند زبان نمرات بهتری در زمینه استفاده از راهبردهای شناختی و اجتماعی در مقایسه با دانشجویان تک‌زبانه داشته‌اند؛ بنابراین آشنایی با دو یا چند زبان می‌تواند به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار در استفاده از راهبردهای یادگیری مطرح شود.

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی ...؛ قربانی و همکاران | ۲۲۱

بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها و مصاحبه گروهی در این پژوهش، می‌توان به این نتیجه مهم دست یافت که دانشجویانی که از راهبردهای یادگیری آگاهی داشتند (۸۰٪ دانشجویان زبان انگلیسی) بیشتر از راهبردها نسبت به سایر دانشجویان استفاده کردند و دانشجویان سایر رشته‌ها (زبان فرانسه، زبان روسی، زبان عربی) نیز با وجود عدم آگاهی (خود اظهاری) از برخی راهبردها به صورت غریزی و ناخودآگاه استفاده کردند. همچنین در این پژوهش متغیرهای سن، رشته تحصیلی، معدل و تک‌زبانگی یا آشنایی با دو یا چند زبان هر کدام نقش مهمی را در استفاده دانشجویان از راهبردها ایفا کردند.

ORCID

Maryam Ghorbani <http://orcid.org/>
Atiyeh Kamyabi Gol <http://orcid.org/>
Ali Alizadeh <http://orcid.org/>

منابع

- اختری، طاهره. (۱۳۸۵). «تأثیر راهبردهای یادگیری زبان دوم بر فرایند یادگیری زبان عربی»، *مجله انجمن ادبیات و زبان عربی. علمی-پژوهشی*، ۶، ۹۸-۸۱.
- اکبری بورنگ، محمد؛ حسینی، سید علی و شکوهی فرد، حسین. (۱۳۹۳). «رابطه راهبردهای یادگیری و نگرش نسبت به یادگیری زبان انگلیسی با موفقیت در درس زبان انگلیسی در دانشجویان کارشناسی دانشگاه بیرجند»، *مجله پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۱، ۱۲۵-۱۰۷.
- پیشقدم، رضا. (۱۳۸۷). «ارتباط راهبردهای یادگیری زبان انگلیسی با جنسیت و راهبردهای غالب یادگیری زبان انگلیسی در زبان آموزان ایرانی»، *مجله نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز*، ۲۰۸، ۵۱-۲۳.
- خالقی‌زاده، شراره. (۱۳۹۱). «راهبردهای یادگیری زبان دوم: در جستجوی نمایه‌ای برای زبان فارسی»، *مجله فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی تربیتی*، ۲۶، ۳۴-۱.
- خضولو، سیما؛ و خمیجانی فراهانی، علی‌اکبر. (۱۳۸۹). «پژوهشی پیرامون آموزش و بازخورد صریح راهبردهای فراگیری زبان: بررسی سن فراگیران»، *مجله نقد زبان‌های خارجی*، ۱۷، ۲-۱.
- دهقانی، نیلوفر. (۱۳۹۵). «تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر روی درک شنیدار زبان آموزان سطح متوسط ایرانی. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده). دانشکده دریانوردی، چابهار. زاهدی، کیوان؛ و دری‌منش، پرستو. (۱۳۸۷). «تأثیر راهبردهای فراشناختی یادگیری بر موفقیت تحصیلی دانشجویان زبان انگلیسی در آموزش از راه دور»، *مجله پژوهش‌نامه علوم انسانی*، ۵۱، ۱۴۳-۱۱۷.
- صحرايي، رضا مراد؛ و خالقی‌زاده، شراره. (۱۳۹۱). «راهبردهای یادگیری زبان دوم: در جستجوی نمایه‌ای برای زبان فارسی»، *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۲۶ (۸)، ۳۴-۱.
- صدیقی‌فر، زهره؛ و خالقی‌زاده، شراره. (۱۳۹۶). «تأثیر به‌کارگیری راهبردهای فراشناختی، اجتماعی و عاطفی بر میزان موفقیت فارسی‌آموزان غیر ایرانی در مهارت نوشتاری»، *مجله پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، ۲، ۶۲-۳۹.
- عطار خامنه، فاطمه؛ و سیف، علی‌اکبر. (۱۳۸۸). «تأثیر آموزش راهبردهای یادگیری مطالعه

راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی...؛ قربانی و همکاران | ۲۲۳

فراشناختی انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان»، *مجله مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۹، ۷۴-۵۷.

علوی، محمد؛ و کیوان‌پناه، شیوا. (۱۳۸۴). «راهبردهای شناختی و فراشناختی یادگیری لغت در رشته‌های زبان انگلیسی و غیر زبان انگلیسی»، *مجله پژوهش زبان‌های خارجی*، ۲۷، ۱۰۵-۸۳.

محمدی، مجتبی. (۱۳۸۸). «ارتباط به‌کارگیری راهبردهای یادگیری و سطح مهارت فراگیران زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجی»، *مجله فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی*، ۳، ۱۱۵-۱۰۳.

ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۶۵). *تاریخ زبان فارسی*. چاپ دوم. تهران، انتشارات نشر نو. وکیلی فرد، امیررضا و خالقی زاده شراره (۱۳۹۱). «رابطه جنسیت و به‌کارگیری راهبردهای یادگیری زبان فارسی به‌عنوان زبان دوم»، *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان*، ۱ (۱)، ۲۵-۵۹.

وکیلی فرد، امیررضا و خالقی زاده شراره (۱۳۹۳). «راهبردهای یادگیری زبان فارسی: بررسی ارتباط بین ملیت با به‌کارگیری راهبردها در میان فارسی‌آموزان غیر ایرانی»، *جستارهای زبانی*، ۵ (۲)، ۲۶۱-۲۸۶.

Arficho Ayele, Z. (2015). "Training in metacognitive, affective and social learning strategies of writing: Its effects in improving students' use of the strategies", the case of *Hawassa University Students*, *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2, (7): 422-428

Chen, M.L. (2014). "Age differences in the use of language learning strategies", *English Language Teaching*, 7 (2), 144-151.

Cronbach, I. J. (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests*. *Psychometrika*, 16, 334-297.

Dornyei, Z. (2011). *Research methods in applied linguistics*. Oxford: Oxford University Press.

Ghufon, M.A. (2017). Language learning strategies used by EFL fluent speakers: A case in Indonesia. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 2 (2), 184-202.

Hardan, A. (2013). "Language learning strategies: A general Overview", 4th *International Conference on New Horizons in Education*. University of Anbar, Ramadi, Iraq, 1712 – 1726.

- Jinhong, B. (2011). Exploring student's use of metacognitive strategies in listening comprehension of the Tem-4: A study of English majors at a Chinese college (Unpublished master's thesis). School of Education and Environment, Kristianstad University.
- Jones, S. (1998). Learning styles and learning strategies: towards learner independence. *Forum for Modern Language Studies*, 2, 115-129.
- Lachini, K. (1997). The impact of language proficiency on language Communication and learning strategies. (Unpublished doctoral dissertation), Islamic Azad University, Tehran, Iran.
- McInerney, D. M. Cheng, W. R. Ching, M. & Haplum, A. K. (2012). "Academic selfconcept and learning strategies: Direction of effecton student academic achievement", *Journal of Advanced Academic*, 23(3), 249- 269.
- Nikoopour, J. Amini Farsani, M. Kashefi Neishabouri, J. (2011). "Language learning strategy preferences of Iranian EFL students", *IPEDIR*, 5, 356-360.
- Oxford, R. L. (2003). Language Learning Styles and Strategies: An Overview. *GALA*, 1-25.
- Oxford, R.L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. Boston, MA: Heinle and Heinle.
- Park, G.P. (1997). "Language learning strategies and English proficiency in Korean univelsity students", *Foreign language annals*, 2, 211-221. *Quarterly*, 9, 41-51.
- Rubin, J. (1975). What the "good language learner" can teach us. *TESOL*
- Rubin, J. (1981). *Study of cognitive process in second language learning*. *Applied Linguistics*, 2 (2), 117-131.
- Sapir, E. (1921). *Language: An Introduction to the Study of Speech*, New York: Harcourt.
- Soodmand Afshar, H. & Movassagh, H. (2017). "On the relationship among critical thinking, language learning strategy use and university achievement of Iranian English as a foreign language majors", *The Language Learning Journal*, 45, 382-398.

استناد به این مقاله: قربانی، مریم، کامیابی گل، عطیه، علیزاده، علی. (۱۴۰۰). راهبردهای یادگیری زبان دانشجویان کارشناسی رشته‌های زبان‌های خارجی دانشگاه فردوسی مشهد، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۷(۶۰)، ۱۹۵-۲۲۴.

DOI: 10.22054/JEP.2022.53181.3038

Educational Psychology is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.